

Xu, Changfu: **Marxism, China and Globalization**. Revised Edition. Berlin: Parodos Verlag, 2019. 167 p. ISBN 978-3-938880-84-5

Medzinárodná politická veda si bude musieť zvyknúť, že dominancia západných teórií je na ústupe a do popredia vystupujú mnohé kľúčové práce od nezápadných autorov. V teórii globalizácie popri západných autoroch čoraz častejšie počúvame o takých menách ako Walden Bello (Filipíny) či Samir Amin (Egypt). Platí to aj o politickej filozofii, v ktorej sa takisto objavujú významné spisy od nezápadných autorov, osobitne z Číny.

O 21. storočí sa hovorí, že bude storočím Číny a naozaj – Čína neuveriteľne rastie tak ekonomicky, ako aj geopoliticky. Aj preto má mimoriadny význam sledovať čínske politické myslenie, najmä vtedy, ak si uchováva ideové spojenie s naším západným myšlienkovým svetom – výborným príkladom takéhoto myslenia je práve monografia čínskeho profesora Xu Changfu, ktorý analyzuje aktuálne výzvy, pred ktorými stojí nielen Čína, ale aj celý svet, počnúc otázkami slobody a demokracie, pokračujúc otázkami globalizácie a končiac ekologickou krízou.

Monografia Marxizmus, Čína a globalizácia je rozdelená do ôsmich kapitol a každá z nich sa venuje osobitnému problému z hľadiska marxistického myslenia.

V prvej kapitole sa autor venuje súčasnému marxizmu v Čínskej ľudovej republike a upozorňuje na nedostatky oficiálnej verzie čínskeho marxizmu-leninizmu a slabý priestor, aký sa vo vedeckých diskusiách v Číne dáva alternatívnym interpretáciám Marxovho diela. Xu upozorňuje na význam slobody vedeckého bádania, ktorý je v Číne limitovaný, hoci paradoxne sám Marx kládol osobitný dôraz na slobodu myslenia a kritiku cenzúry.

Xu nadväzuje na túto tému aj v druhej kapitole, v ktorej píše o potrebe „reteoretizácie“ a „reliberalizácie“ marxizmu v Číne (2019, s. 31 – 35), čím má na mysli, že o Marxovi a marxizme je v Číne nevyhnutné nastoliť otvorenú diskusiu, pripustiť rôzne interpretácie, vrátiť sa k hľadaniu pravdy a odmietnuť účelové politické a dogmatické verzie marxizmu, ktoré bránia rozvoju vedy a hľadaniu pravdy.

Xu sa zároveň snaží ukázať, že v Marxovom myslení bola kľúčová hodnota slobody, čím nadväzuje na mnohých západných autorov, ktorý takisto vnímali Marxove myslenie rovnako – podobným spôsobom ho interpretujú tak marxistickí autori ako Steven Lukes, ale aj konzervatívni teoretici ako Giovanni Sartori. (Blaha, 2009; Cohen-Nagel-Scanlon, 1980, s. 96; Lukes, 1987, s. 87 a 92; Sartori, 1993, s. 450 – 455).

Podobným spôsobom ako Xu interpretujú Marxa aj moderní liberálni marxisti, ktorí hľadajú priesečníky medzi kantovským a marxistickým myslením a zdôrazňujú Marxov humanistický odkaz, opierajúc sa najmä o jeho rané spisy. Príkladom sú americkí neomarxisti ako Rodney Peffer, ktorý sa pokúša o syntézu Marxovho a Rawlsovoho myslenia. (Peffer 2015)

Z argumentácie profesora Xu vidno, že je týmto prúdom západného liberálneho marxizmu mimoriadne inšpirovaný a jeho volanie po reliberalizácii Marxa vyplýva z jeho zdôrazňovania hodnôt slobody a demokracie v Marxovom myslení, ktoré dáva do kontrastu s čínskou verzou marxizmu-leninizmu, ktorá podľa neho hodnoty slobody a demokracie ignoruje.

V tretej kapitole si pri tejto ústrednej myšlienke jeho monografie vypomáha tým, že hľadá paralely medzi myslením Karla Marxa a slávneho čínskeho reformátora z prelomu 19. a 20.

storočia Kanga Youwei. Európskemu čitateľovi sa analýzou Kangovho diela otvára mimoriadne užitočná sonda do čínskeho politického myslenia.

Kang je v slovenských pomeroch známy prinajlepšom ako neúspešný konfuciánsky reformátor a jeho koncepcia troch fáz je v európskom politickom myslení prakticky úplne ignorovaná. Xu poukazuje na základnú myšlienku, ktorá podľa jeho interpretácie spája Kanga s Marxovým historickým materializmom, a teda myšlienku, že všetko má svoj správny čas a dejiny nemožno predbehnúť. Ide o implicitnú kritiku radikalizmu a utopizmu, ktorý v čínskom marxistickom myslení reprezentuje Mao Ce-tung a ktorý je pravidelným terčom Xuovej kritiky za jeho Veľký skok vpred aj Kultúrnu revolúciu.

Prostredníctvom Kanga sa do Xuovej práce dostáva po prvýkrát pojem Datong, ktorý v čínskom myslení reprezentuje utopický ideál Veľkej harmónie, niečo, čo v európskom marxistickom kontexte zvykneme spájať s pojmom „komunizmus“. Ako neskôr Xu vysvetľuje, v čínskom myslení by mal byť tento pojem chápaný ako regulatív v kantovskom zmysle slova (2019, s. 44, 50, 55 a 160).

Spoločným menovateľom jednotlivých Xuových úvah je kritika autoritárskej a nedemokratickej podstaty čínskeho marxizmu, či už v teórii alebo praxi a konfrontácia čínskej verzie marxizmu-leninizmu s reformistickým pohľadom, ktorý zdôrazňuje hodnoty slobody a demokracie. V štvrtej kapitole si preto Xu pomáha argumentmi Karla Kautského, slávneho marxistického teoretika Druhej internacionály, ktorý kritizoval Vladimíra Lenina za odklon od demokratických princípov.

Xu tak potvrdzuje, že v jeho diele sú inšpiráciou reformistické západné socialnodemokratické teórie, typické pre tzv. západný marxizmus či liberálny egalitarizmus. Nečudo, že Xu pravidelne cituje Johna Rawlsa a vyzdvihuje aj jeho koncept rozumného pluralizmu, resp. politického liberalizmu, podľa ktorého treba v spoločnosti udržiavať diskusiu medzi rôznymi teóriami a doktrínami (2019, s. 116).

Najväčší dôraz vo svojej práci kladie Xu na liberálne slobody, ktoré sú podľa neho v čínskom kontexte predpokladom ďalšieho pokroku čínskej spoločnosti. Tengove reformy síce otvorili ekonomiku a priniesli Číne omnoho viac prosperity, no proces politických reforiem a demokratizácie podľa autora ostal na polceste. V piatej kapitole ale zdôrazňuje, že najväčší výdobytok Tengových reforiem v politickej oblasti bolo časové ohraničenie mandátu najvyšších predstaviteľov štátu, čím sa zabezpečilo striedanie elít a odbúral sa základný pilier autoritárstva. Zhodou okolností, boli onedlho po vydaní Xuovej knihy články čínskej ústavy, obmedzujúce mandát najvyššieho lídra, zmenené a čínsky prezident Si Ťin-pching získal neobmedzený mandát, čo je v zjavnom protiklade k argumentom profesora Xu.

V posledných troch kapitolách si Xu všíma otázky globalizácie a ekológie, čiže témy, ktoré presahujú čínsku realitu.

V šiestej kapitole prichádza so svojim azda najznámejším príspevkom do politickej teórie, a teda konceptom praktickej múdrosti, ktorú interpretuje v aristotelovskej tradícii ako tzv. *frónésis*, a teda praktické využitie rozumu, ktorého hlavným cieľom je riešenie praktických problémov a nie teoretické hľadanie pravdy. Práve táto praktická múdrosť vždy dominovala v čínskom myslení a na rozdiel od západného myslenia sa pod múdrosťou a poznaním v Číne automaticky myslí praktická múdrosť. V ére globalizácie je nebezpečné fetišizovať teoretické postuláty libe-

ralizmu, a práve preto Xu zdôrazňuje praktickú múdrosť, odideologizovanie globálnych procesov a hľadanie realistických riešení problémov, ktoré so sebou globalizácia prináša.

Ako jeden z hlavných problémov, spojených s globalizáciou, Xu predstavuje rozpor medzi existujúcou globalizáciou kapitálu a neexistujúcou globalizáciou práce. Ako argumentuje v siedmej kapitole, globalizácia je teda jednostranná a úžitok z nej má iba kapitál. Navyše konflikt medzi kapitálom a proletariátom v jednotlivých spoločnostiach sa vďaka globalizácii presúva do konfliktu medzi krajinami kapitálu (západné mocnosti) a krajinami práce (rozvojové štáty). Xu navrhuje globalizáciu práce, pod čím má na mysli predovšetkým otvorenie národných hraníc pre ekonomickú migráciu.

Podobný motív Xu rozvíja a v poslednej, ôsmej kapitole, v ktorej sa venuje ekologickej kríze. Tá je dôsledkom predovšetkým dvoch faktorov, a tie sú podľa neho nárast populácie a nárast HDP. Keďže rast populácie nie je možné regulovať extrémnymi opatreniami, ako podľa neho ukázal aj prípad Číny a jej politika jedného dieťaťa, je nevyhnutné hľadať globálne riešenie, a teda prerozdelenie obyvateľstva v globálnom meradle tak, aby sa znížil tlak na ekologické katastrofy v konkrétnych regiónoch. Odporúča preto odbúravať národné identity a posilňovať kozmopolitné myslenie, obmedzovať hospodársky rast a podporovať migráciu. (Xu 2019, s. 159)

Vo všeobecnosti možno skonštatovať, že argumenty, ktoré vo svojej práci prináša čínsky profesor Xu, do veľkej miery pripomínajú európsky liberálny či ľavicový progresivizmus, prípadne postmarxizmus, ktorý sa podobne ako Xu neraz inšpiruje Marxovými spismi, ktoré ale interpretuje liberálnym a reformistickým spôsobom, čo naráža na kritiku klasických marxistov, ktorí naopak zdôrazňujú revolučné a protiliberálne motívy v Marxovom diele. V diele Xu preto možno naraziť na mnohé polemické momenty a na niektoré by som v nasledujúcej časti rád upozornil.

Liberálno-demokratická interpretácia Marxa, ktorá sa vinie Xuovým dielom, vyvoláva množstvo otázok. O význame, aký prikladal Marx hodnote občianskej slobody, nie je pochýb, no zároveň nie je pochýb, že ju v súlade so socialistickým presvedčením nikdy nepovyšoval nad hodnotu sociálnej rovnosti a materiálneho zabezpečenia. V preklade do dnešných pojmov – sociálne práva boli pre neho vždy prednejšie ako občianske či politické práva.

Aj preto je Xuova kritika nedostatku slobody v Čínskej ľudovej republike odrazom skôr liberálnej než socialistickej paradigmy. Čínskej ľudovej republike nemožno uprieť ohromujúce úspechy na poli sociálnych práv, 800 miliónov ľudí sa vďaka komunistickej strane dostalo z chudoby a vzhľadom na kultúrny a historický kontext, v akom sa Čína nachádza, je veľkou otázkou, či by sa žiaduce sociálne reformy podarilo uskutočniť v liberálno-kapitalistickom prostredí klasickej západnej multistraníckej demokracie.

Pri analýze Kautského či Kanga profesor Xu zdôrazňuje, že typické liberálne slobody by pri niesli Číne všestranný rozvoj, no toto stanovisko možno považovať za historicky či mocensky naivné, rovnako ako pôsobilo naivne už v prípade Kautského kritiky Lenina. Predpokladať, že kontrarevolučné sily, a teda bohatí ľudia, banky a veľkopodnikatelia, ktorí sa bránia premene spoločnosti na socializmus, budú nečinne prizerať, ako prichádzajú o svoju moc, nedáva priveľký zmysel a Lenin to vedel. Ako Xu upozorňuje, Kautsky ho obviňoval z toho, že cárski generáli by nerozpúťali občiansku vojnu v roku 1918, ak by Lenin nerozpustil parlament, ale z pohľadu Kautského išlo o nepochopenie ruskej reality: po prvé, Lenin musel siahnúť po radikálnych metódach, pretože rovnako radikálne boli aj kroky jeho opozície, ktorá chcela aj za cenu násilia

zvrátiť revolučný proces; po druhú, Lenin sa odvolával na z ľavicového pohľadu hodnotnejší než reprezentatívny koncept demokracie, za ktorý považoval soviety, a preto rozpustil parlament. Xu tieto argumenty vo svojej úvahe neberie do úvahy a Lenina vykresľuje karikatúrnym spôsobom, akoby parlament rozpustil iba preto, aby si uchoval svoju vlastnú moc, čo nie celkom korešponduje s realitou, hoci určite mohlo ísť o jeden z faktorov.

Ak sa analogicky pozrieme na vývoj v Číne, takisto je otázkou, do akej miery by jej prospela politická liberalizácia a nasledovanie západného modelu liberálnej demokracie. Vývoj v Rusku v 90. rokoch ukazuje, že veľmoc, ktorá na takúto extrémnu transformáciu nie je pripravená, môže skončiť ako ľahká korisť pre konkurenčné mocnosti a výsledkom je chaos, chudoba a dramatický prepád životnej úrovne. Treba preto geopoliticky uvážiť, v koho záujme je liberalizácia, a či by len neumožnila západným liberálnym mocnostiam oslabiť Čínu a spomaliť jej rozmach.

Napokon, existuje desiatky historických prípadov, keď ľavicové vlády v prísne demokratickom prostredí poctivo udržiavali systém občianskych a politických slobôd, čím len uľahčili fašistické prevraty, organizované Spojenými štátmi americkými, spomeňme si na Salvadora Allendeho v Čile či na Patriceu Lumumbu v Konžskej demokratickej republike. A asi by mal byť mementom pre naivitu ľavicárov po celom svete aj osud komunistov v Indonézii v 1965 – 1966, občianska vojna v Nikarague v 80. rokoch či osudy gréckych komunistov krátko po druhej svetovej vojne.

Už vôbec nejdeme pripomínať osudy samých čínskych komunistov, ktorých nacionalisti zmasakrovali v roku 1927 práve preto, že čínska komunistická strana podcenila svojich súperov – ak je niečo vzácne na čínskej komunistickej strane od Maových čias až po Si Ťin-pchinga, tak je to to, že takúto chybu už viac nikdy nezopakovali. Práve preto je strana možno menej reformistická, ako by si želal profesor Xu, ale jej úspechy na poli ekonomiky aj politiky sú impozantné.

Ďalšou veľkou otázkou je, či je možné aplikovať kantovský liberálny univerzalizmus na otázky slobody a demokracie v celom svete. Posledné desaťročia prebieha v oblasti politickej filozofie vášnivý súboj medzi liberálmi/univerzalistami (John Rawls, Charles Beitz atď.) a komunitaristami/partikularistami (Charles Taylor, Michael Walzer atď.), či je možné západné liberálne hodnoty automaticky prenášať na všetky kultúry a civilizácie. (Blaha, 2018)

Z hľadiska marxizmu-leninizmu zaznieva klasický leninský argument nerovného rozvoja – treba zvážiť rôzne historické kontexty a vývojové trajektórie, v ktorých sa jednotlivé krajiny nachádzajú. Komunitaristi zase zdôrazňujú jednotlivé kultúrne a etické kontexty. Očakávať, že v Číne, ktorá nadväzuje na konfuciánsku, resp. kolektivistickú etiku, možno šablónovito prenášať individualistické vzory zo Západu a importovať systém liberálnych slobôd a reprezentatívnej demokracie, rozhodne nie je neproblematické.

Sám profesor Xu pri analýze Kanga aj Marxa zdôrazňuje, aká je nevyhnutná historická postupnosť – otázkou je, či je v danej historickej etape a pri aktuálnom kultúrnom nastavení Číny rozumné očakávať, že čínsky model tzv. štátneho kapitalizmu potrebuje na svoju reprodukciu západný liberálno-demokratický model v politike. Xu poukazuje na argument liberálov, že k trhovej ekonomike najlepšie pasuje liberálna demokracia (2019, s. 97 – 98), ale sám si uvedomuje, že takéto šablónovité prenášanie liberálnej ideológie nie je správne a zdôrazňuje praktickú múdrosť (2019, s. 119 – 121). Otázkou je, či je v súlade s praktickou múdrosťou pretláčať v Číne viac liberálnych slobôd na úkor stability a strategického plánovania, ktorým Čína do veľkej miery vďačí za svoj ekonomický rozmach.

Vo vzťahu k Maovi a jeho utopianizmu je Xu veľmi kritický a správne zdôrazňuje význam praktickej múdrosti. Ale vo vzťahu k hodnotám liberálnej demokracie víťazí predpoklad, že iba preto, že tento systém funguje v celkom odlišnom kultúrnom prostredí severozápadnej Európy, mal by fungovať aj v Čínskej ľudovej republike. Z formálneho hľadiska môže ísť o rovnakú mieru utopizmu, akú autor vyčíta Maovi, a jej výsledkom by mohol byť rozvrat a chaos, podobne ako v Rusku v 90. rokoch.

Xu veľmi správne rozlišuje dve zásadné pohľady na legitimitu v marxistickej teórii, jedna sa odvoláva na mandát od ľudí v parlamentných voľbách, druhá na tzv. službu ľudu. Prvý pohľad je typický pre európske sociálne demokracie a odvíja sa už od Kautského a Bernsteina. Druhý sa odvíja od Lenina a prevzal ho aj Mao a čínsky marxizmus-leninizmus.

Xu sa venuje analýze z hľadiska marxizmu a jeho hodnotového nastavenia: problém je, že Marxovo dielo pripúšťa obe interpretácie. Otázkou skôr je, či namiesto výkladu Marxovho diela akoby išlo o kanón, ktorého citácie slúžia ako zjavené pravdy, nie je z hľadiska samej marxistickej metódy užitočnejšie analyzovať konkrétnu čínsku realitu a zaoberať sa tým, či je pre čínsku kultúru a sociálno-ekonomickú prax výhodnejší model, ktorý sa opiera o aktuálne nálady obyvateľstva, alebo model, ktorý legitimitu odvíja od úspechov čínskej vlády a objektívnejších parametrov.

Oba modely majú svoje obmedzenia, napokon idealizácia liberálno-demokratických volieb prehliada, že štrukturálne viac moci majú vždy kapitalistické sily, ktoré majú viac zdrojov, disponujú médiami a sieťou mimovládnych organizácií, ktoré málokto môže hnuť v kapitalistickom prostredí dokáže preraziť. Nejde o ideálnu demokraciu, ale o kapitalistickú demokraciu, ktorá v prvom rade upevňuje moc kapitálu a reprodukuje kapitalistický výrobný spôsob. Aj druhý model sa môže zvrhnúť do prot ľudovej tyranie, ale kolektívne vedenie a miera profesionality, ktorú čínska komunistická roka prejavuje od nástupu Tenga, je skôr argumentom v prospech, nie v neprospech aktuálneho čínskeho modelu. Samozrejme, na jednotlivé zlyhania a chyby treba konštruktívne upozorňovať a aj v tom je mimoriadny význam Xuovej knihy.

Podobne kriticky sa možno pozeráť aj na univerzalistické argumenty, typické pre liberálne teórie, ktoré ponúka Xu vo vzťahu ku globalizácii. Xu zdôrazňuje význam globalizácie práce, a teda uľahčenie ekonomickej migrácie, odbúravanie národných identít a posilňovanie kozmopolitizmu.

Ide o postup, ktorý je v priamom protiklade k tomu, čo navrhujem vo svojej monografii *Anti-globalista*. S profesorom Xu sa zhodneme, že liberálny model globalizácie je nefunkčný a prináša obrovské problémy. Rovnako ako on zdôrazňujem praktickú múdrosť a na báze ekonomických teórií Daniho Rodrika či Waldena Bella ukazujem, že cestou je deglobalizácia a návrat k takým formám regulovanej globalizácie, ktoré umožňujú národným štátom sa brániť pred dominanciou trhov a nadnárodného kapitálu. (Blaha, 2018)

Xu naopak ponúka ako riešenie vyvažovanie globalizácie kapitálu globalizáciou práce, čo by prinieslo obrovské migračné vlny a mohlo by to mať nedežerné následky: migračná kríza v Európe z roku 2015 ukázala, ako silne dokázala migračná vlna zo Sýrie radikalizovať európsku spoločnosť, ktorá na to nebola pripravená ani kultúrne, ani ekonomicky. Destabilizujúco však migrácia môže pôsobiť aj na rozvojové krajiny, ktoré prichádzajú o svoje najlepšie mozgy (únik mozgov), pretože vedci z rozvojových krajín najdu vždy lepšie finančné ohodnotenie v bohat-

ších krajinách – z hľadiska jednotlivca je jeho kariéra v USA určite požehnaním, z hľadiska národa je strata všetkých kvalitných vedcov katastrofou.

Liberalizmus, ktorý nedokáže ponúknuť systematickejší a holistický pohľad na sociálne procesy, prichádza s riešeniami, ktoré, podobne ako v trhovom prostredí, prospievajú zväčša tým najsilnejším hráčom. Pre marxizmus je však kľúčové hľadať racionálne formy organizácie spoločnosti a podpora migračných vln je výsledkom kantovského liberálneho univerzalizmu, ktorý neberie do úvahy divoké následky, aké môžu jednotlivé spoločenské procesy vyvolať.

Otázkou zároveň je, či popieranie národnej identity nevyhovuje skôr nadnárodnému kapitálu, ktorý jednoducho potrebuje kolonizovať jednotlivé trhy a všetky kolektívne identity mu stoja v ceste, pretože jednotlivec sám osebe nedokáže čeliť nájzdom globálneho kapitálu, ale silné národné štáty či zomknuté spoločenské triedy áno. Aj preto je z hľadiska praktickej múdrosti rozumnejšie uvažovať nad tým, ako riešiť sociálnu a ekologickú krízu, ktorú vyvoláva liberálna globalizácia, inak ako univerzalistickými receptami, ktoré ponúkajú progresívni utopisti v Európe.

V tomto možno trikrát podčiarknuť slová samého Xu, podľa ktorého *„praktická múdrosť je požadovaná na globálnej úrovni, pretože západné hegemonické mocnosti sa snažia premo-delovať celý svet v súlade s teoretickými poverami liberalizmu, ktorý je dnes hlavnou príčinou väčšiny medzinárodných zmätkov“* (2019, s.106).

Hoci s monografiou profesora Xu možno vo viacerých bodoch polemizovať, pravdou ostáva, že je brilantnou sondou do čínskeho marxistického myslenia, ktoré sa neuzatvára pred rôznymi západnými ideovými vplyvmi, či už je to rawlsiánsky, kantovský alebo aristotelovský prístup, a zároveň pracuje s čínskymi konfuciánskymi mysliteľmi ako Kang, ktorý môžu byť inšpiráciou aj pre európske myslenie.

Liberálne interpretácie Marxa sú typické aj pre tzv. analytický marxizmus, ktorý sa rozvinul najmä v 70. a 80. rokoch 20. storočia a dodnes sa teší úcte v akademických kruhoch najmä v anglo-americkom prostredí. Je povzbudzujúce, že tieto inšpirácie sú citeľné aj v Čínskej ľudovej republike, dôkazom toho je aj recenzovaná práca.

Pre našu odbornú verejnosť je mimoriadne cenné, že Xu predostrel európskemu čitateľovi veľmi užitočný prehľad o najvýznamnejších súčasných čínskych marxistických filozofoch, čím prispel k prehĺbovaniu poznania medzi európskou a čínskou kultúrou.

Spomedzi najvplyvnejších súčasných čínskych marxistických filozofov menuje nasledujúcich: Gao Qinghai (1930 – 2004), podľa ktorého Marxova filozofia prekonáva rozdiel medzi materializmom a idealizmom, čo dokladá aj vo svojej originálnej teórii, tzv. filozofii druhov, v rámci ktorej chápe ako vyvrcholenie ľudského rozvoja slobodnú individualitu; Yu Wujin (1948 – 2014), ktorý rozvíja kantovské čítanie Marxa a hodnotu slobody považuje za kľúčovú v Marxovom diele; Zhang Yibing, ktorý napísal *Návrat k Marxovi* a *Návrat k Leninovi*, čím odštartoval modernú čínsku marxológiu postavenú na textovej analýze Marxových diel a nie na politických dogmám stranického vedenia (Xu, 2018, s. 8 – 11).

Veľmi osviežujúcimi sú aj analýzy Marxovho diela vo vzťahu k Číne, ktorými sa Xu snaží ukázať, nakoľko Marx dokázal už vo svojej dobe vnímať čínsku realitu a predvídať vývoj, ktorý v Číne viedol až k vzniku republiky (2019, s. 38 – 58). V porovnaní s mnohými európskymi ľavicovými teoretikmi (napr. Maurice Meisner (1999) však Xu v celej svojej práci nedoceňuje aj

mnohé pozitívne prvky, ktoré priniesla Čína vláda Mao Ce-tunga, vrátane pokrokových motívov v jeho diele, či už je to boj proti byrokracii, obhajoba roľníctva či odpor k centralizácii a trhovým nerovnostiam. V celom Xuovom diele je cítiť, že hlavnou témou je oddeliť Marxa a Lenina, respektíve Marxa a súčasných čínskych marxistov a na Marxových textoch konfrontovať čínsku realitu. Ide o zaujímavý pokus kritického ľavicového myslenia, ktorý len potvrdzuje, že Marxova filozofia má toľko odtieňov a možných interpretácií, že môže slúžiť na kritiku kapitalistických, ako aj nominálne marxistických režimov.

Publikácia *Marxizmus, Čína a globalizácia* zatiaľ nebola preložená do slovenského ani českého jazyka, no jej prístupnosť v anglickom jazyku umožňuje slovenskej vedeckej komunite, aby sa oboznámila s čínskym marxistickým diskurzom, čo považujem za veľký prínos.

Monografiu profesora Xu považujem za pozoruhodný príspevok do marxistickej politickej filozofie, a hoci sa nestotožňujem s viacerými Xuovými závermi, jeho prehľadný a analytický štýl argumentácie a mimoriadne cenné komparácie považujem za silne inšpirujúce a užitočné. Osobitne vyzdvihujem jeho pojem praktickej múdrosti, ktorým ukazuje na silu čínskeho myslenia a vlastnú intelektuálnu inovatívnosť. Xuove dielo len potvrdzuje, že čínska politická filozofia viac nespí v Európe ignorovaná, pretože sa tým sami ochudobňujeme o významné myšlienky a teórie.

Luboš Blaha

Literatúra

- BLAHA, Luboš (2018): *Antiglobalista*. Bratislava: VEDA, 2018
- BLAHA, Luboš (2009): *Späť k Marxovi?* (Sociálny štát, ekonomická demokracia a teórie spravodlivosti). Bratislava: VEDA, 2009
- COHEN, Marshall – NAGEL, Thomas – SCANLON, Thomas (ed.) (1980): *Marx, Justice and History*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1980
- LUKES, Steven (1987): *Marxism and Morality*. Oxford: Oxford University Press, 1987
- MEISNER, Maurice (1999): *Mao's China and After. A History of the People's Republic*. Third Edition. New York: The Free Press, 1999
- PEFFER, Rodney (2015): *Marxizmus, morálka a sociálna spravodlivosť*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2015
- SARTORI, Giovanni (1993): *Teória demokracie*. Bratislava: ARCHA, 1993
- Xu Changfu (2019): *Marxism, China and Globalization*. Revised Edition. Berlin: Parodos Verlag, 2019